

18

DIMENSIÓ SOCIAL DE LA CARITAT

.....

És un text del Capítol General 23 (CG23, 203-214) que va tractar sobre “Educar els joves en la fe”. Aquest Capítol General assenyala els tres nuclis més importants avui en aquest procés d’educació en la fe. Un d’ells és l’educació de la dimensió social. Aquest text, que reproduïm en aquest document, ajuda a fonamentar el Pla Inspectorial d’Educació per a la Justícia i la Solidaritat.

Situació

El Capítol General XXIII ha viscut la significativitat mundial de la vocació salesiana. Allò que va arribar més al pensament i al cor va ser la narració viva i quotidiana de la història de milers de salesians que dia rera dia es veuen urgits per la tragèdia dels pobres, s’hi enfronten i donen la vida per ells. El desafiament és continuat i no té aturador, ja sigui perquè la pobresa material sembla que s’estén més i més en molts països, ja sigui perquè en els ambients de benestar econòmic neixen i esclaten formes noves i tràgiques de pobresa: exclusió, marginació, explotació de persones i droga.

Element essencial de l’ètica cristiana

Però la pobresa és solament la llum vermella d’un desequilibri social en un moment de transformació global. Molts motius de preocupació es condensen a l’horitzó, encara que apareixen també signes d’esperança. Neixen nous problemes que demanen la participació activa de tots: la pau, el medi ambient i l’ús dels béns, la qüestió moral a cada país, les relacions internacionals, els drets dels indefensos.

El repte, llavors, rau més enllà. Es tracta de preparar una generació capaç de construir un ordre social més humà per a tots. La dimensió social de la caritat es presenta, doncs, com a “manifestació d’una fe creïble” (JOAN PAU II), perquè és una “dimensió constitutiva de la predicació de l’Evangeli” (SÍNODE de 1971, *De iustitia in mundo*). Dit d’una altra manera, és un aspecte fonamental dins l’acció de l’Església “per la redempció del gènere humà i l’alliberament de qualsevol forma d’opressió”. (cf. EN 29-39). Per això la dimensió social de la caritat és un *element essencial de l’ètica cristiana*.

Necessitat de formar una mentalitat

Es tracta, per tant, de superar una actitud d’indiferència generalitzada, d’anar contra corrent i d’educar en el valor de la solidaritat, contra la praxi de la competència exacerbada i del profit individualista.

Per als joves és molt forta la temptació de refugiar-se en allò que és privat i en una gestió consumista de la vida. Un gran nombre no confia en la possibilitat de fer quelcom vàlid i durable. Cal afegir, a tot això, el recel provocat pel greu trencament entre ètica i política, amb senyals ben clars com són les notícies de corrupció, esbombades ràpidament i amplificades hàbilment pels mitjans de comunicació social.

El repte afecta a tots els educadors dels joves, especialment els que viuen enmig de situacions de pobresa i de subdesenvolupament. Aquí l’esperança s’esvaeix dia

rera dia, perquè s'arriba a la convicció que hi ha mecanismes perversos d'explotació. La corrupció a tots els nivells engendra situacions noves i ben tràgiques de pobresa. Alguns joves voldrien canviar, transformar...; però la impaciència típicament juvenil i la impossibilitat experimentada d'aconseguir-ho els arrossega, de fet, cap a actituds de violència i estats de sentiment de frustració permanent.

Molt joves, malgrat tot, se senten responsables del futur del seu país. Com els podem ajudar perquè pugui ser concretat aquest sentiment tan noble i així no caiguin en la temptació de la violència, de fites utòpiques, o bé de formes de religiositat intimista que les sectes s'encarreguen d'oferir abundantment i a bon preu? Què podem fer, sobretot, perquè no sucumbeixin a les temptacions del consumisme o de l'explotació dels seus germans?

Resposta històrica de Don Bosco

Per respondre a aquest desafiament, *l'actuació exemplar* de Don Bosco surt al nostre encontre.

Encara que en situacions socials i polítiques diferents, la realitat que va impressionar el jove sacerdot Joan Bosco en rebre l'impacte del Torí de la immigració i de l'explotació juvenil era molt semblant, en certs aspectes, a la d'ara. Per encarar-la va triar el camí d'una educació completa que respongués a les necessitats dels joves d'aquell temps. La seva escola de santedat esdevenia projecte de vida amb actuacions concretes, perquè es basava en una espiritualitat no intimista, sinó compromesa en l'acció.

La comunitat salesiana, doncs, pren consciència que la lluita contra la pobresa, la injustícia i el subdesenvolupament *forma part de la seva missió* (cf. Const. 33), i s'hi sent implicada profundament segons el seu carisma propi i l'estil de Don Bosco: amb intel·ligència i realisme i, sempre, amb caritat (cf. CGE núm. 72).

La comunitat salesiana, per damunt de tot igualment, procura testimoniar la justícia i la pau davant els joves, i promoure-les arreu; tot convençuda que una educació eficaç en la dimensió social de la caritat esdevé la verificació de la seva capacitat de comunicar la fe. I així, doncs, viu en plena sintonia amb els grans problemes del món i està atenta als sofriments que pateix l'ambient on es troba.

En contextos de benestar econòmic, sabrà orientar els joves perquè se situïn davant la societat, tot ajudant-los, sobretot, a descobrir el món amagat, però no per això menys tràgic, de les noves pobreses i de les seves causes estructurals.

Però els que senten més intensament aquest repte són les comunitats que actuen en contextos de pobresa. Allà els pertoca de motivar, mitjançant l'educació, els joves i la gent del poble, perquè siguin protagonistes del seu propi alliberament.

Educar en el valor de la persona

En aquest moment, neix la necessitat urgent *de personalitzar actituds* i de projectar iniciatives que ajudin els joves d'avui a expressar amb la vida la veritable dimensió social de la caritat.

La proposta més general és treballar, dins el camí de fe, per remarcar el valor absolut de la persona i la seva inviolabilitat, que és per damunt dels béns materials i de tota organització. Aquí rau la clau crítica per avaluar situacions èticament anormals (corrupció, privilegi, irresponsabilitat, explotació, engany) i fer opcions personals enfront els mecanismes despietats de la manipulació.

Un cop hagi madurat aquesta personalització, serà possible de jugar-se la vida en l'àmbit social. Caldrà recolzar-la, tot valorant la originalitat de cada jove i la seva

dimensió interpersonal. La persona ha de comprendre realment que, a la vida, el propi destí s'assoleix juntament amb d'altres persones i en la capacitat de donar-se. Quan aquesta perspectiva queda interioritzada mitjançant motivacions cristianes profundes, esdevé criteri de les relacions amb els altres i font d'un ferm compromís històric.

a) Entendre la complexa realitat sociopolítica

La primera preocupació que cal tenir és acompanyar els joves en el *coneixement adient de la complexa realitat sociopolítica*. Ens referim a fer-ne un estudi seriós, sistemàtic i documentat. En dos nivells. Primer de tot, en el de la realitat del propi barri, ciutat i nació: situacions de necessitat, institucions, modalitats en l'exercici del poder polític i econòmic, models culturals que influeixen en el bé comú.

A l'ensem, cal mirar al món, als seus problemes i drames i als mecanismes perversos que fan que les situacions de sofriment i d'injustícia esdevinguin enormes en molts països. Aquesta seriositat en l'apropament ha d'ajudar els joves a avaluar críticament i serenament els diversos sistemes i nombrosos fets sociopolítics.

Òbviament, la informació no és suficient. Cal orientar tots els coneixements parcials vers la unitat d'una síntesi operativa: una fe-passió que animi eficaçment, en la veritat i en la pau, per construir la civilització de l'amor. L'ensenyament social de l'Església és ofert aquí com a clau de lectura de la realitat i com a indicació de les fites ideals a què cal tendir.

b) Introduir els joves dins de situacions que demanin solidaritat

És possible i desitjable anar més enllà. És de ben poca ajuda una simple anàlisi de la realitat.

Les comunitats que actuen en contextos de pobresa i de misèria treballaran perquè *els joves i el poble es facin responsables del seu progrés*, perquè superin la resignació amb una viva consciència de la pròpia realitat, i es facin càrrec no solament de la seva misèria, sinó també de la dels que es troben prop d'ells.

En canvi, les comunitats que actuen en contextos de benestar, caldrà que *introdueixin físicament, els joves en el món d'aquells homes i dones que reclamen solidaritat i ajut*. És el moment més delicat. L'impacte amb aquest món ha de purificar-se de falses curiositats i emotivitats. No es tracta solament de fer una experiència d'un context, d'una situació o d'un món problemàtic. L'objectiu és arribar a les persones, fer-se càrrec del seu drama humà. Així s'ajudarà a superar un certa mentalitat de qui està disposat a servir els pobres, però no a compartir la seva vida. L'actitud espiritual es defineix, llavors, per l'estimació i la recerca dels valors que cadascú té dintre seu, fins i tot en situacions de degradació personal. És l'etapa d'escoltar, de convertir-se i de compartir.

c) Respondre amb projectes concrets de solidaritat

L'impacte personal amb els problemes i clams del món exigeix aprendre, des de jove, a fer *projectes de solidaritat* precisos i concrets, i a madurar *formes d'actuació social*.

L'educació sociopolítica no admet ingenuïtats, sinó que requereix algunes atencions de fons:

- la superació, en els joves, d'actituds superficials, mancades d'aquella consciència social en què insisteix tant l'ensenyament de l'Església;

- la relació convenient entre obres de caritat i obligacions de justícia (cf. AA 8);
- l'anàlisi pacient per transformar les estructures que tenen i mantenen el seu pes en les situacions concretes;
- l'elaboració de projectes fets no solament per als pobres, sinó amb ells, perquè, tot assumint-los, siguin capaços d'administrar la seva pròpia vida.

Sempre i arreu –seguint l'exemple de D. Bosco, que reivindicava amb força l'abast social de la seva obra– cal educar els joves perquè s'esforcin en implicar els responsables en els nivells social, polític i religiós. Solament així els projectes podran ser exemplars i, ocasionalment, imitats i multiplicats.

Solidaritat fonamentada en l'Evangelí i en la fe

Cadascuna de les etapes descrites ens demana que ajudem els joves a reforçar les motivacions de fe.

Educar en la solidaritat és fer comprendre que *la caritat ha de ser expressió d'una trobada amb Crist*. D'aquí ve la importància de l'escolta i l'adhesió profunda a la paraula de Déu, i de la pregària, mitjançant les quals els joves s'encaminen vers la construcció de si mateixos abans que la dels altres, i eviten el perill de l'activisme i de l'eficientisme. L'arrelament sòlid en l'ensenyament de l'Església els donarà llum per orientar la seva acció envers fites i modalitats inspirades per l'amor cristià.

Sense eludir les exigències de participació política

Les iniciatives per madurar aquesta sensibilitat i formació dels joves poden referir-se a espais diversos: al territori on es viu, als països en vies de desenvolupament on sigui possible posar-hi energies i temps, i a l'animació d'ambients juvenils.

Però hi ha un aspecte on els salesians som cridats a actuar amb convicció: el d'encaminar els joves *vers el compromís i la participació en la política*, és a dir, vers la "complexa i variada acció econòmica, social, legislativa, administrativa i cultural destinada a promoure orgànicament i institucional el bé comú" (ChL 42).

Aquest àmbit el tenim una mica descuidat i oblidat. Potser es té por de topiar amb formes de col·laboració arriscades o de caure dins els mecanismes complexos de la competència electoral, o de ser infidels a la nostra manera de participar en el compromís de l'Església per la justícia i la pau (cf. Const 33). Malgrat tot, no per això deixa de ser un repte que hem d'acceptar i un risc que hem de córrer. Les comunitats juvenils més vives sabran demanar als seus millors membres aquest servei també, en nom de la dimensió social de la caritat. Al començament serà un compromís limitat, restringit al propi barri i ciutat; successivament aniran descobrint-se d'altres vies. Aquest objectiu servirà a l'ensem per afavorir que sorgeixi en els joves una actitud positiva envers la realitat política, i per tenir la confiança que, també en aquest nivell, és possible de canviar les coses i les situacions.

La caritat evangèlica, feta projecte concret, continuarà així obrint en la història nous camins de justícia.